

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХХ - ПОЧАТОК ХХІ ст.)

Стаття висвітлює питання реформування освітньої галузі кінця ХХ століття, розглянуто нормативно-правові документи, що сприяли становленню системи підвищення кваліфікації України кінця ХХ – початку ХХІ ст. та створювали умови для розвитку професійної компетентності вчителів. Висвітлено періодизацію становлення і розвитку системи підвищення кваліфікації, що створювалась з метою забезпечення безперервної освіти протягом життя. Ретроспективний аналіз системи післядипломної вітчизняної освіти дозволяє узагальнити деякі аспекти професійного розвитку вчителів, що стимулювали до розвитку професійної компетентності вчителів. Основними із них є тенденція зростання суспільних вимог до особистості учителя, ускладненням та розширенням функцій педагога, який із наставника, джерела інформації перетворився на вченого особливого типу, що поєднував у собі педагога-експериментатора, теоретика і практика, керівника дослідницького дитячого колективу, психолога і вихователя.

Мета роботи. На основі теоретичного аналізу і практичного дослідження дослідити систему післядипломної освіти кінця ХХ – початку ХХІ століття, що сприяло розвитку системи підвищення кваліфікації вчителів. **Об'єкт дослідження** – процес становлення і розвитку системи підвищення кваліфікації вчителів на початку ХХІ століття в Україні. **Предмет дослідження** – теоретичні засади, нормативно-правові документи, які сприяли розвитку професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації України кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети було використано системно-історичний підхід, що дозволило виявити системо-утворюючі компоненти та зв'язки розвитку системи підготовки вчителів і розглянути систему післядипломної освіти ХХ століття, як цілісне явище засноване на багаторівневій інтерпретації з урахуванням економічної, соціальної детермінанти суспільства та держави; проблемно-хронологічний – для розкриття проблематики розвитку професійної компетентності вчителів на різних етапах досліджуваного періоду.

Результати дослідження полягають у встановленні закономірностей, які впливали на становлення і розвиток національної системи післядипломної освіти вчителів. Виявлення тенденцій професійного розвитку вчителів в умовах освітніх трансформацій.

Висновки. У структурі неперервної освіти післядипломна освіта є найважливішою ланкою, яка надає кожному педагогічному працівнику можливість самореалізуватися в професійному плані, знайти своє місце в освітянському просторі та витримувати конкуренцію за багатьох умов і зараз посідає чільне місце в умовах реформування освітньої галузі. Система неперервної післядипломної освіти забезпечує комплекс заходів і процесів формування індивідуальних професійних і позапрофесійних потреб і є дієвим механізмом державно-громадського партнерства.

Ключові слова: система післядипломної освіти, підвищення кваліфікації, безперервна освіта, нормативно-правові документи, розвиток професійної компетентності.

Постановка проблеми. Вітчизняна система освіти на початку ХХІ століття зазнає реформаторських змін, що мають на меті наближення України до Європейського освітнього простору. Реформа освіти, яка стартувала в Україні має «зупинити негативні тенденції, перетворити українську школу на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності». З появою нових ідей, підходів, тенденцій і пріоритетів в освіті, соціально-економічна потреба суспільства вимагає переосмис-

лення всіх факторів від яких залежить якість освітнього процесу. Значної уваги набув процес підготовки, перепідготовки та неперервного професійного розвитку педагогічних кадрів на всіх його рівнях.

З прийняттям Закону України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепції «Нова українська школа» (2018) в яких визначено нові вектори розвитку української освіти, що базуються на особистісно зорієнтованому та компетентнісному підходах. Державний стандарт початкової освіти (2018), який підпорядкований освітнім трансформаціям, ставить перед учительською спільнотою потужну мету: всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових й індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб дитини. У таких умовах підвищуються вимоги і до фахівців – педагогів, які працюють у сфері освіти. Акцентується увага вчителів на необхідності неперервного професійного розвитку та підвищенні професійної компетентності [6; 7]. Процес професійного розвитку вчителів набуває ознак безперервності та наступності на всіх етапах розвитку професійної компетентності особистості. Питанням становлення та професійного розвитку вчителів у системі післядипломної освіти в усі часи приділялося достатньо уваги, але питання розвитку професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації не були детально вивченими у вітчизняній науково-педагогічній літературі, що і зумовило вибір теми нашого дослідження. Означена проблема потребує осмислення історичних аспектів становлення системи підвищення кваліфікації та створення умов для розвитку професійного компетентності особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання професійного розвитку вчителів весь час знаходяться у колі уваги науковців з огляду на постійні зміни в освіті. Так, стратегії формування їхнього професіоналізму відображено у дослідженнях вітчизняних науковців О. Дубасенюк, Г. Кучерявого, Л. Хомича, Л. Хоружи; проблеми розвитку професійної майстерності висвітлено у працях І. Зязюна, О. Лавріненка, В. Мозгового, Т. Сущенко, М. Солдатенко, О. Хаустової та ін.; питання підвищення кваліфікації розглядали В. Базуріна, Т. Браже, О. Варецька, С. Вершловський, В. Красевський, Л. Мітіна, В. Олійник, Н. Петрошук, Т. Сорочан та ін.; важливі чинники, що сприяють розвитку професійної компетентності педагогів досліджено Л. Даниленко, Г. Єльніковою, Н. Клокар, В. Масловим, Є. Павлютенковим, Л. Покроєвою та ін.; проблеми професійного становлення молодого вчителя вивчено Н. Лісовою, О. Морозом, В. Радулом та ін.. Питання історії педагогічної освіти та розвитку системи підготовки вчителів досліджували В. Адольф, В. Буренко, Т. Водолазька, Г. Єльнікова, І. Єрмаков, І. Зимня, Г. Майборода, М. Скоробагатова, Т. Сущенко. Оновлення системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників є предметом дослідження вітчизняних науковців І Бех, Н. Бутенко, К. Віаніс-Трофименко, О. Драгайцева, Т. Ісаєва, С. Іванова, Л. Карпова, Г. Кашкарьова, Д. Корабельнікова, О. Лебедева, Л. Сущенко, Л. Щербатюк та інших і свідчить про те, що всі вони містять величезний фактологічний матеріал і можуть бути джерелом для осмислення історичних фактів, подій, які сприяли становленню і розвитку професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації України.

Мета – на основі теоретичного аналізу і практичного дослідження дослідити нормативно-правові документи, які сприяли розвитку системи післядипломної освіти та підвищенню професійної компетентності вчителів.

Методологію дослідження складають нормативно-правові акти, що дозволили виявити системоутворюючі компоненти розвитку і становлення системи післядипломної освіти вчителів. На основі проблемно-хронологічного методу було досліджено і виявлено проблеми розвитку професійної компетентності вчителів на різних етапах досліджуваного періоду.

Результати дослідження. Процес професійного становлення та розвитку вчителів у сучасних умовах реформування освіти набуває ознак безперервності та наступності на всіх його рівнях освіти [8]. У системі забезпечення якості освіти однією із складових є створення умов для задоволення освітніх потреб особистості майбутнього та вже працюючого вчителя. Підготовка майбутніх учителів здійснюється в системі закладів вищої освіти – це період становлення, набуття професійних і фахових компетентностей. В ній формуються ключові фундаментальні і професійні компетентності, які виступають основою пізнання та професійного розвитку особистості впродовж життя. Період навчання в університеті триває 5 років, але період професійної діяльності вчителя значно довший і може становити 30 – 40 років [15]. Тому, безперервний професійний розвиток вчителя є притаманним педагогічній професії. За своєю суттю, педагогічна діяльність ніколи не буде чимось завершеним, всеосяжним, вона завжди розвивається і змінюється [1]. Необхідність постійного розвитку у педагогічній професії завжди повинна розглядатись як її характерна ознака. Н. Ничкало зазначила, що «Процес формування професійної компетентності особистості триває протягом усього життя людини. На кожному етапі він наповнюється новим змістом, новими організаційно-педагогічними формами і методами, новими потребами і відповідними підходами до інтегрування індивідуальних професійних, соціальних аспектів життя» [13].

Освітня політика України, відображає національні інтереси у сфері освіти, яка зорієнтована на інтернаціоналізацію освітніх систем та наближення до світових тенденцій. У законодавчих актах прийнятих за часів становлення та розвитку незалежної України, декларуються й впроваджуються ідеї, спрямовані на розвиток, самореалізацію особистості впродовж життя. Так, у Законі України «Про освіту» зі змінами і доповненнями серед основних принципів освіти визначено «безперервність і різноманітність», велика увага приділяється післядипломній освіті як самостійній ланці системи освіти

України [4]. Саме післядипломна освіта покликана надати кожному педагогічному працівнику можливість самореалізуватися в професійному плані. У ст. 47 зазначено, що післядипломна освіта включає спеціалізацію, перепідготовку, підвищення кваліфікації, стажування. У Законі України «Про вищу освіту» (2014), йдеться про післядипломну освіту та підвищення кваліфікації, а також вживається поняття «освіта протягом життя», зокрема у ст. 3 зазначено: «сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя»[5]. За часів становлення і розвитку незалежної України було прийнято важливі керівні документи державної освітньої політики – доктрини, концепції, стратегії та програми. Створювалися умови для розширення можливостей при здобутті вищої освіти та освіти протягом життя, що у свою чергу передбачає зростання інвестицій у людей і знання, набуття ними основних навичок і розширення можливостей для інноваційної діяльності. У 2002 році Указом президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» визначено, що державна політика у розділі безперервної освіти проводиться з урахуванням світових тенденцій розвитку освіти протягом життя, соціально-економічних, технологічних та соціокультурних змін [12]. В законодавчому документі визначено й основні шляхи реалізації безперервної освіти: забезпечення наступності змісту та координації освітньої діяльності на різних ступенях освіти, що функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку громадян для можливого переходу на наступні ступені; формування потреби та здатності особистості до самоосвіти; оптимізації системи перепідготовки працівників і підвищення їх кваліфікації, модернізації системи післядипломної освіти на основі відповідних державних стандартів; створення інтегрованих навчальних програм; запровадження та розвитку дистанційної освіти; організації навчання відповідно до потреб особистості на базі вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, а також використання інших форм навчання [12]. Як бачимо, питання освіти й професійного розвитку особистості протягом життя займало завжди чільне місце в державі.

Україна має багатий історичний досвід з питань підготовки, перепідготовки педагогічних кадрів та розвитку системи підвищення кваліфікації. Як зазначає Л. Лук'янова, вчені виокремлюють декілька історичних періодів становлення і розвитку системи освіти [11]. Перший – 1850–1917 рр. – зародження теорії і практики навчання дорослої особистості у контексті розвитку освіти як форми суспільно-просвітницького руху (навчання у недільних школах, школах повторного навчання, читанням публічних лекцій, читальнях для дорослих тощо). Даний період ознаменувався зростанням і розширенням діяльності мережі закладів освіти для дорослих. Другий період – 1918–1940 рр. – означився боротьбою з неписьменністю й пропагандою політосвіти, формуванням наукових основ навчання дорослого населення (створено школи громади, школи для малописьменних, недільні школи, формуються гуртки для громади). Третій період – 1950–1980 рр. – активного розвитку набувають вечірні та заочні форми навчання, які забезпечувалися науковим супроводом науково-дослідницьких інститутів вечірніх і заочних середніх загальноосвітніх шкіл. Саме кінець ХХ століття є відродженням національної української школи, системи виховання й педагогіки. 90-ті роки ХХ ст. – новий період в історії освіти на теренах пострадянського простору, розвиток національної системи освіти мав забезпечити вихід нашої держави на світовий рівень. Рушійною силою до безперервного розвитку вчителів стало прийняття Закону Української РСР «Про народну освіту» (1974), у якому введено атестацію вчителів як одну із форм підвищення їх кваліфікації. У 80-ті роки ХХ століття постають нові часи реформ освіти. Так, у 1984 році розпочалася реформа загальноосвітньої та професійної школи, метою якої було подолання недоліків у системі освіти, а саме змісті, методах навчання та виховання. Що потребувало підвищення якості освіти та виховання через покращення викладання навчальних дисциплін і міцним оволодінням основ наук педагогами. Але зазначений період для української освіти та реформаторських змін в освіті не викликали докорінного поліпшення стану справ, оскільки країна досить швидкими темпами рухається у напрямку економічної кризи. Політика тоталітарної держави була спрямована на знищення всього національного: мови, виховання та освіти. Спустошувалася особистість, духовний вакуум, що утворився, загрожував народу як нації. Майже всі заклади освіти були русифікованими (середньо спеціальні, середньо технічні, вищі особливо у Південній та Східній Україні) [16]. Створювалися численні штучні перешкоди у справі національної освіти, що призвело до глибокої кризи в розвитку педагогічної системи та шкільної освіти. Освітня система фінансувалася по залишковому принципу, що у свою чергу позначалось на матеріально-технічному забезпеченні закладів різного рівня.

У 1991 році було прийнято Закон України «Про освіту» (остання редакція 1996 року), у якому було чітко визначено мету освіти, а саме: «...всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високоморальних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору» [4]. Проголошення України незалежною, суверенною державою націлювало на нові завдання та виклики перед школою й освітою в цілому. У 90-х роках створювалися нові структури з управління освітньою галуззю (відділи освіти, системи матеріального і методичного забезпечення). З прийняттям Закону «Про освіту» (1991), Указом президента було засновано Міністерство освіти України, а в 1992 році – Академію педагогічних наук України.

Існуюча в Україні система освіти перебувала в стані, що не відповідає запитам українського суспільства. Це виявляється передусім у невідповідності освіти запитам особистості; суспільним потребам та світовим досягненням людства; у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності; у спотворенні цілей та функцій освіти; бюрократизації всіх ланок освітньої системи. У 1993 році було затверджено Постановою КМУ «Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття») та заходи щодо її реалізації». Головна мета Програми визначалася стратегією розвитку освіти в Україні на найближчі роки та перспективу ХХІ століття, створення життєздатної системи безперервного навчання, забезпечення можливостей для постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як найвищої цінності нації [3].

За роки незалежності на основі Конституції України визначено пріоритети розвитку освіти, створено фундамент з відповідної правової бази, здійснюється імплементація державної національної Програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»). Подальший розвиток національної системи освіти потребує нормативно-правового документа, який би визначав тривалі пріоритети державної політики не лише в освіті, а й у всіх інших сферах життя суспільства, з якими взаємопов'язана діяльність установ і закладів освіти. Так, у 2001 році Міністерство освіти України спільно з Академією педагогічних наук України розпочало роботу над Національною доктриною розвитку освіти, яка мала забезпечити пріоритетність сталого розвитку національної освіти і науки. Розвиток людини виступає як ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу постіндустріального, інформаційного суспільства. Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації на засадах інновацій та випереджального розвитку [10]. Виховання кожного громадянина України здатного ефективно працювати і навчатися протягом життя. Прискорити духовне та професійне оновлення вчителя здатна післядипломна освіта, що спирається на нові ідеї та підходи в освітній галузі.

Система післядипломної освіти призначена задовольнити інтереси вчителів у постійному підвищенні професійного рівня та можливості підвищувати свою професійну кваліфікацію, тобто створити умови для безперервного професійного розвитку освітян. За визначенням С. Крисюка післядипломна освіта педагогічних кадрів розглядається, як «своєрідна оригінальна система, яка включає підвищення кваліфікації, перепідготовку та післядипломну підготовку, що мають свій зміст, форми та методи, функціонують шляхом реалізації складних організаційних та змістово-процесуальних зв'язків» [9]. Динамізм, що притаманний розвитку сучасної цивілізації, насичення інформацією з різних джерел, нових підходів в освіті вимагають створення умов для безперервної освіти педагогічних кадрів.

Безперервна освіта – відкриває можливості для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки вчителів, перетворюючи набуття освіти у процес, що триває впродовж усього життя людини. Чинником науково-технічного прогресу на початку ХХІ сторіччя стає освіта впродовж усього життя, нині ця проблема є загальнолюдською і в усьому світі реалізується через систему післядипломної освіти [14].

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що розвиток професійної компетентності завжди займав чільне місце в історії формування освітньої парадигми в державній політиці. Історичні процеси реформування освітньої галузі, що розпочалися в кінці ХХ століття і були зумовлені загальнодержавними процесами перебудови, спричинили підвищений інтерес до проблем розвитку та підвищення професійної компетентності вчителів задля покращення навчальних результатів учнів та якості надання освітніх послуг. Система післядипломної освіти є важливою структурною, яка спрямована на забезпечення професійної самореалізації особистості, формування її кваліфікаційного рівня та творення високоморальної особистості. Безумовно, що форми, методи й технології, які сприяють розвитку професійної компетентності вчителів мають систематично переглядатися та оновлюватися. Тому, одним із важливих питань залишається прийняття закону «Про післядипломну освіту».

Перспективи подальших наукових розвідок. Вдосконалення національної системи підвищення кваліфікації та розвитку професійної компетентності вчителів потребує переосмислення і ґрунтовного аналізу теоретичних засад, змісту, форм і методів розвитку професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації України кінці ХХ – початку ХХІ століття.

References

1. Бельмаз Я. М. Професійний розвиток викладачів вищої школи у Великій Британії та США: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Луганськ, 2011. 40 с.
Belmaz, Ya. M. (2011). Profesiyniy rozvytok vykladachiv vyshchoi shkoly u Velykii Brytanii ta SSHa [Professional Development of Higher Education Teachers in the UK and USA]. *Doctor's thesis*. Lugansk, Ukraine.
2. Василькова О., Васильков В., Чернишов О., Чернікова Л. Психолого – педагогічна оцінка результативності системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників: Навчально-методичний посібник. Донецьк: обл ППЮ, «Витоки». 2007, 120 с.
Vasylova, O., Vasylov, V., Chernyshov, O., & Chernikova, L. (2007). *Psykhologo – pedahohichna otsinka rezultatyvnosti systemy pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv: Navchalniy posibnyk*

- [Psychological and Pedagogical Assessment of the Effectiveness of the Teachers' Training: Textbook]. Donetsk, Ukraine: Vytoky.
3. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), 1994. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (дата звернення 29.04.2020).
Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita» (Ukraina XXI stolittia) [State National Program «Education» (Ukraine of XXI Century)] (1994). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
 4. Закон України «Про освіту» 1991. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> (дата звернення 29.04.2020).
Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [The Law of Ukraine «On Education»] (1991). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
 5. Закон України «Про вищу освіту» 2014. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/> (дата звернення 29.04.2020).
Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine «On Higher Education»] (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/>.
 6. Закон України «Про освіту» (2017). *Відомості Верховної Ради*. (38-39), 380 с.
Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [The Law of Ukraine «On Education»] (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of the Verkhovna Rada*, 38-39, 380.
 7. Закон України «Про повну загальну середню освіту». (2020). [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення 29.04.2020).
Zakon Ukrainy «Pro povnu zahalnu seredniu osvitu» [The Law of Ukraine «On Complete General Secondary Education»] (2020). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
 8. Концепція безперервного підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів України. 1994. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/150-96-%D0%BF> (дата звернення 29.04.2020).
Konseptsiia bezperernvnoho pidvyshchennia kvalifikatsii ta perezidhotovky pedahohichnykh kadriv Ukrainy [The Concept of Lifelong Training and Retraining of Pedagogical Staff of Ukraine] (1994). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/150-96-%D0%BF>.
 9. Крисяк С. В. Розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1944-1995 рр.). Львів: ЛОІНМІО, 1997.
Krysiuk, S. V. (1997). *Rozvytok pislidyplomnoi osvity pedahohichnykh kadriv v Ukraini (1944-1995 rr.)* [Development of Postgraduate Education of Teachers in Ukraine (1944-1995)]. Lviv, Ukraine.
 10. Литвинюк Л. В. Педагогічне стимулювання професійного зростання вчителів загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. В. Литвинюк. Кіровоград, 2007. 21 с.
Lytvyniuk, L. V. (2007). *Pedahohichne stymuliuvannia profesiinoho zrostannia vchyteliv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [Pedagogical Stimulation of Professional Growth of Teachers of General Educational Institutions]. *Candidate's thesis*. Kirovohrad, Ukraine.
 11. Лук'янова Л. Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід. Київ: ТОВ «ДКС-Центр». 2017. С. 96-100.
Lukianova, L. (2017). *Zakonodavche zabezpechennia osvity doroslykh: zarubizhnyi dosvid* [Legislative Support for Adult Education: Foreign Experience]. Kyiv, Ukraine: DKS-Centre.
 12. Національна доктрина розвитку освіти. 2002. [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення 29.04.2020).
Natsionalna doktryna rozvytku osvity [National Doctrine of Education Development]. (2002). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
 13. Ничкало Н. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2011. 412 с.
Nychkalo, N. (2011). *Profesiina pedahohichna osvita: kompetentnisnyi pidkhid: monografiya* [Professional Teaching Education: A Competency Approach: Monograph]. (O. A. Dubaseniuk, Ed.). Zhytomyr, Ukraine: Zhytomyr Ivan Franko State University.
 14. Пуховська Л. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів : рух до концептуальної карти [Електронний ресурс]. *Порівняльна професійна педагогіка: науковий журнал*. 2011. № 1. URL: <http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf> (дата звернення 29.04.2020).
Pukhovska, L. (2011). *Teoretychnizasady profesiinohorozvytkupedahohiv: rukh do kontseptualnoikarty* [Theoretical Foundations of Teachers' Professional Development: Movement To a Conceptual Map]. *Porivnialna profesiina pedahohika – Comparative professional pedagogy*. Retrieved from: <http://khnu.km.ua/root/res/2-7001-31.pdf>.

15. Сорочан Т., Данильєв А., Дьяченко Б., Рудіна О. Професійний розвиток керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті регіонального рівня. 2013. 524 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/>.pdf (дата звернення 29.04.2020). Sorochan, T., Danyliev, A., Diachenko, B., & Rudina, O. (2013). Profesiyni rozvytok kerivnykiv i pedahohichnykh pratsivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u pisladyplomnii pedahohichnii osviti rehionalnoho rivnia [Professional Development of Managers and Teaching Staff in Secondary Schools of Postgraduate Education at the Regional Level]. Retrieved from: <http://lib.iitta.gov.ua/>.pdf.
16. Яремко Г. В. Теоретичні засади професійного розвитку педагогів. Молодий вчений. 2016. № 12. С. 554-558. Yaremko, H. V. (2016). Teoretychni zasady profesiinoho rozvytku pedahohiv [Theoretical Grounds of Teacher Professional Development]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 12, 554-558.

Tarasova V.

ORCID 0000-0003-1250-2027

Postgraduate of the third level of higher education,
Bogdan Khmelnytsky Melitopol State
Pedagogical University
(Melitopol, Ukraine) E-mail: marsetka11@gmail.com

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE ADVANCED TRAINING SYSTEM OF UKRAINE (END OF THE 20th - BEGINNING OF THE 21st CENTURY)

The paper deals with the issues of reforming the educational sector at the end of the 20th century, regulatory and legal documents, which contributed to the establishment of the training system of Ukraine at the end of the 20th – beginning of the 21st century and created conditions for the development of teachers' professional competence. The article highlights the periodization of the formation and development of advanced training system, which was created to ensure lifelong education. The analysis of the postgraduate education system development allows us to generalize some aspects of the teachers' professional development, which stimulated them to improve their professional competence. The main ones are the tendency of increasing public requirement for the teacher's personality, complication and expansion of the teacher's functions, who from a mentor, a source of information, turned into the scientist of a special type, combining a teacher-experimenter, a theorist and a practitioner, the head of the research children's collective, a psychologist and a teacher. For this purpose, the content, organizational forms and methods of teachers' training have been constantly and purposefully improved in the public education system of the 20th century. The development and improvement of the teachers' training system was based on the idea of continuity of the process of professional development, the interrelation of course preparation, methodical work and purposeful self-education in the inter-course period. The idea of introducing lifelong teachers' training required increasing the role of self-education, understanding and clarifying the functions of district education offices and restructuring the methodical work with teaching staff at all levels of advanced training. On the basis of theoretical analysis of scientific and pedagogical literature, the need and importance of further development of the national system of postgraduate education in Ukraine, as an important component of professional formation and development of teachers, are identified.

***Article's purpose** is to investigate the system of postgraduate education of the end of the 20th – beginning of the 21st century, which contributed to the development of the teachers' advanced training system. **The object** of the research is the process of formation and development of the teachers' advanced training system at the beginning of the 21st century in Ukraine. **The subject** of the research is the theoretical foundations, regulatory and legal documents that contributed to the development of teachers' professional competence in the system of professional development of Ukraine at the end of the 20th – beginning of the 21st century.*

Keywords: *postgraduate education system, advanced training, lifelong learning, regulatory and legal documents, development of professional competence.*

Стаття надійшла до редакції 30.04.2020

Рецензент: доктор історичних наук, професор А. А. Коробченко